

Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университети
Тарых жана чөлкөм таануу институту

МААЛЫМАТ КАТ

2025-жылдын 24-апрелинде Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университеттин 100 жылдык мааракесине карата «Кыргызстандагы жогорку билим берүүнүн калыптанышынын башатындагы улуттук интеллигенция» аттуу эл аралык илимий-практикалык конференция өткөрүлөт

2025-жылдын 24-апрелинде Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин түзүлгөндүгүнүн 100 жылдык мааракесине карата Тарых жана чөлкөм таануу институтунда **«Кыргызстандагы жогорку билим берүүнүн калыптанышынын башатындагы улуттук интеллигенция»** аттуу эл аралык илимий-практикалык конференция өткөрүлөт. Конференция Кыргызстандын жогорку билим берүү тармагынын түптөлүү жана өнүгүү тарыхына, илимий-педагогикалык жана чыгармачыл интеллигенциясын калыптандыруу маселелерине арналат.

Кара-Кыргыз автономиялуу облусунун (ККАО) түзүлгөндүгүнө байланыштуу 1925-жылдын 30-мартында өткөрүлгөн ККАОнун Советтеринин уюштуруу съездинде Кыргыз агартуу институтун ачуу маселеси каралган. 1925-жылы биринчи жолу Кыргыз агартуу институту (Кирипрос) ачылган. Үч жылдан кийин Кыргыз агартуу институту Кыргыз борбордук педагогикалык техникуму деп аталып, анын бир бөлүгү Кыргыз педагогикалык окуу жайы (училище) болуп өзгөртүлгөн. Кырпедтехникумдун биринчи директорлору П.К. Юдахин (1928-1929-жж.) жана Б. Данияров (1929-1931-жж.) болгон.

1932-жылдын 13-январында Кыргыз АССРинин Эл Комиссарлар Кеңеши Фрунзеде педагогикалык институт ачуу жөнүндө токтом кабыл алган. 3-октябрда Кыргызстандагы биринчи жогорку окуу жайында сабактар башталып, 1932-жылдын 5-ноябрында Кыргыз педагогикалык институтунун расмий ачылышы болуп өткөн. Салтанаттуу жыйын Кыргыз АССРинин Борбордук Аткаруу Комитетинин Президиумунун төрагасы А. Орозбековдун жана партиянын Кыргыз обкомунун катчысы Б. Исакеевдин катышуусу менен ачылган. КМПИде биология, физика-математика, адабият жана коомдук илимдер (1934-жылдан тарых) болуп төрт факультет түзүлгөн. 1936-жылы педагогикалык институт биринчи бүтүрүүчүлөрдү чыгарган. Бүтүрүүчүлөрдүн катарында келечектеги Кыргыз ССРинин ИАнын академиги Б.Д. Джамгерчинов, Кыргыз ССРинин ИАнын мүчө-корреспонденти К.Ш. Шатемиров, республиканын эмгек сиңирген мугалимдери – А. Жолдошева, У. Ботбаева жана башка көрүнүктүү адистер окуп чыгышкан. 1930-жылдардын аягында КМПИде 6 факультет жана 19 кафедра болгон.

Улуу Ата Мекендик согуштун майдандарындагы орду толгус жоготууларга жана кыйынчылыктарга карабастан, бул мезгилди жогорку окуу жайдын өнүгүү жана илимий-педагогикалык тажрыйбанын топтолуу учуру катары караса болот.

СССР Министрлер Совети, Кыргызстан Компартиясынын Борбордук Комитетинин жана өкмөттүн демилгесин колдоп, 1951-жылдын 24-майында Кыргыз педагогикалык институтунун базасында Кыргыз мамлекеттик университетин уюштуруу жөнүндө токтом кабыл алган. Бул чечим менен Кыргызстанда жогорку билим берүүнү өнүктүрүүнүн жаңы этабы башталган.

Бүгүнкү күндө улуттук жогорку билим берүү эгемендүү Кыргыз Республикасындагы билим берүүнүн интеллектуалдык потенциалын түзүү менен дүйнөлүк аренага ишенимдүү кадамдарды жасай баштады.

1993-жылдын 2-августунда Кыргыз Республикасынын Президентинин Жарлыгы менен Кыргыз мамлекеттик университети Кыргыз мамлекеттик улуттук университети, ал эми 2002-жылдын 11-майынан тартып, Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университети болуп өзгөртүлгөн.

Учурда Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университети билим берүүчүлүк, илимий-изилдөөчүлүк ишмердүүлүктү ишке ашырган мамлекеттик автономдуу өз алдынча башкарууга ээ, билим берүүнүн, илимдин жана маданияттын алдыңкы борбору болуп саналат.

Конференцияда каралуучу негизги темалар:

- Кыргызстандын жогорку билим берүү тармагынын калыптанышынын жана өнүгүшүнүн тарыхый этаптары.
- Кыргызстанда жогорку билим берүүнү өнүктүрүүдө улуттук интеллигенциянын ролу.
- ХХ- кылымдын 20-30-жылдарындагы билим берүүдөгү жазуу жана тил саясатынын орду жана ролу.
- Улуттук басма сөздүн билим берүүнү өнүктүрүүгө кошкон салымы.

Конференциянын макалалары жана баяндамалары илимий жыйнак катары жарыяланат. Башка аймактардан келген катышуучулардын мейманкана жана транспорттук чыгымдары жөнөтүүчү тараптан каржыланат.

Конференция Ж. Баласагын атындагы КУУнун Тарых жана чөлкөм таануу институтунун базасында өткөрүлөт (оффлайн жана онлайн). Бишкек ш., Фрунзе көч., 547.

УЮШТУРУУ КОМИТЕТИ ЖӨНӨТҮЛГӨН МАТЕРИАЛДАРДЫ ТАНДОО ЖАНА ТЕХНИКАЛЫК РЕДАКЦИЯЛОО УКУГУН ӨЗҮНӨ КАЛТЫРАТ.

Конференциянын материалдарын берүүнүн шарттары жана мөөнөттөрү:

Конференцияга катышуу жана материалдарды жарыялоо үчүн макалаларды (10 бетке чейин). 2025-жылдын 5-апрелине чейин конференциянын уюштуруу комитетине электрондук почта history.institute@knu.kg аркылуу дарегине "КОНФЕРЕНЦИЯ-Автордун аты жөнү" деген белги менен же Бишкек ш., Фрунзе көч., 547, Тарых жана чөлкөм таануу институтуна тапшырууга болот.

Макалаларды тариздөөгө талаптар: Тексттин форматы – Times New Roman шрифти, көлөмү 14 пт., чиймелүү кол тамгалар, таблицалардын тексти – 12 пт, жылдыруусуз тегиздөө, абзац аралыгы 1,25 см; сап аралыгы – одинардык; барактын четтери түбүнөн – 2,5 см, жогору жактан, солдон, оңдон – 2 см, беттер номерленбейт. Макаланы терип жатканда, сөздөр аралыгында экиден ашык боштук белгиси болбоосу шарт.

Макаланын структурасы: Автордун аты жөнү, иштеген уюмдун толук аталышы, макаланын аталышы баш тамгалар менен – борборго тегиздөө, макаланын тексти – туурасы боюнча тегиздөө. Универсалдуу ондук классификациясынын коду (УОК). Көлөмү 1000гө жакын белгиден турган аннотация (кыргыз, орус жана англис тилдеринде). Негизги сөздөр (кыргыз, орус жана англис тилдеринде) – 7 ден көп эмес. Тексттеги адабияттарга шилтемелер төрт бурчтуу кашаанын ичинде номерлери менен көрсөтүлөт – [3], алардын адабият тизмесиндеги номерлерине туура келүүсү шарт.

Конференциянын уюштуруу комитети

**Кыргызский национальный университет им. Жусупа Баласагына
Институт истории и регионоведения**

ИНФОРМАЦИОННОЕ ПИСЬМО

24 апреля 2025 года

состоится международная научно-практическая конференция
**«Национальная интеллигенция у истоков становления высшего образования
Кыргызстана»**, посвященная 100-летию образования КНУ им. Ж. Баласагына

24 апреля 2025 года Институт истории и регионоведения КНУ им. Ж. Баласагына проводит международную научно-практическую конференцию **«Национальная интеллигенция у истоков становления высшего образования Кыргызстана»**. Конференция будет посвящена вопросам становления и развития системы высшего образования, формирования научно-педагогической и творческой интеллигенции Кыргызстана. Мероприятие пройдет в честь празднования 100-летия образования Кыргызского национального университета им. Ж. Баласагына.

В связи с образованием Кара-Киргизской автономной области на Учредительном съезде Советов ККАО, прошедшем 30 марта 1925 г., был рассмотрен вопрос об открытии Киргизского института просвещения. В 1925 г. впервые открывается Киргизский институт просвещения (Кирипрос). Через три года Кирипрос был переименован в Киргизский центральный педагогический техникум, а его часть преобразована в Киргизское педагогическое училище. Первыми директорами Кирпедтехникума были П.К. Юдахин (1928-1929 гг.), Б. Данияров (1929-1931 гг.).

13 января 1932 г. СНК Киргизской АССР было принято постановление об открытии во Фрунзе педагогического института. 3 октября начались занятия в первом высшем учебном заведении Кыргызстана, а 5 ноября 1932 г. состоялось официальное открытие Киргизского педагогического института. Торжественное заседание было открыто с участием председателя Президиума ЦИК Киргизской АССР А. Орозбекова и секретаря Киргизского обкома партии Б. Исакеева.

В КГПИ были созданы четыре факультета: биологический, физико-математический, литературный и факультет общественных наук (с 1934 г. – исторический).

В 1936 г. состоялся первый выпуск пединститута. Среди выпускников был будущий академик АН Киргизской ССР Б.Д. Джамгерчинов, член-корр. АН Киргизской ССР К.Ш. Шатемиров, заслуженные учителя республики – А. Джолдошева, У. Ботбаева и др. в последующем видные специалисты. К концу 1930-х гг. в КГПИ функционировали 6 факультетов и 19 кафедр.

Несмотря на трудности и невосполнимые потери на полях сражений Великой Отечественной войны этот период можно считать временем поступательного развития пединститута и накопления научно-педагогического опыта.

Совет Министров СССР, поддержав инициативу правительства и ЦК КП Кыргызстана, 24 мая 1951 г. принял постановление об организации на базе Киргизского педагогического института Киргизского государственного университета. Это решение стало новым этапом в развитии высшего образования Кыргызстана.

На сегодняшний день национальное высшее образование составляет образовательно-интеллектуальный потенциал суверенной Кыргызской Республики, с которым страна начала свои уверенные шаги на мировой арене.

2 августа 1993 г. по Указу Президента Кыргызской Республики Кыргызский государственный университет был переименован в Кыргызский государственный национальный университет, а 11 мая 2002 г. по Указу Президента КР был переименован в Кыргызский национальный университет им. Ж. Баласагына.

Сегодня Кыргызский национальный университет им. Ж. Баласагына является ведущим центром образования, науки и культуры, автономным самоуправляемым государственным учебным заведением, осуществляющим образовательную, научно-исследовательскую, культурно-просветительскую деятельность.

Ключевые темы конференции:

- Исторические этапы становления и развития системы высшего образования Кыргызстана.
- Роль национальной интеллигенции в развитии высшего образования Кыргызстана.
- Место и роль письменности и языковой политики в системе образования 20-30-х гг. XX в.
- Роль национальной печати в развитии образования Кыргызстана.

Языки конференции: кыргызский, русский и английский.

Доклады, представленные на конференцию, будут опубликованы в научном сборнике. Расходы иногородних участников, связанные с проживанием и проездом, компенсируются направляющей стороной.

Конференция проводится (оффлайн и онлайн) на базе Института истории и регионоведения КНУ им. Ж. Баласагына (Кыргызская Республика, г. Бишкек, ул. Фрунзе, 547).

ОРГКОМИТЕТ ОСТАВЛЯЕТ ЗА СОБОЙ ПРАВО ОТБОРА И ТЕХНИЧЕСКОГО РЕДАКТИРОВАНИЯ ПРИСЛАННЫХ МАТЕРИАЛОВ.

Условия и сроки подачи материалов конференции:

Для участия в конференции и публикации работ необходимо представить статью (до 10 страниц) до 5 апреля 2025 года. Материалы следует отправить в оргкомитет конференции по электронной почте history.institute@knu.kg с пометкой «КОНФЕРЕНЦИЯ-ФИО автора».

Требования к оформлению статей:

Статьи для участия в конференции принимаются электронной почтой – формат текста MS WORD, шрифт Times New Roman, размер 14 пт., подрисуночные подписи, текст таблиц – 12 пт., выравнивание по ширине без переносов, абзацный отступ 1,25 см; межстрочный интервал – одинарный; поля страницы снизу – 2,5 см, сверху, слева, справа – 2 см, страницы не нумеровать. При наборе текста статьи следует избегать использования переноса слов, более двух знаков пробела подряд.

Структура статьи: имя, отчество, фамилия автора, полное название организации, название статьи прописными буквами – выравнивание по центру, текст статьи – выравнивание по ширине. Код Универсальной десятичной классификации (УДК). Аннотация объемом около 1000 знаков (на кыргызском, русском и английском языках). Ключевые слова (на кыргызском, на русском и английском языках) – не более 7. Ссылки на литературу в тексте указываются номерами в квадратных скобках – [3], соответствующими их номерам в списке литературы.

Организационный комитет конференции